

dog saa forskelligartede Processer som den økonomisk-materielle Udvikling eller Aarsagskæde, den aarsagsbestemte psykiske Vekselvirkning mellem Samfundets Medlemmer og den etisk-retlige Bygning af de ved Formaal betingede Normer og Regler. En Betingelse for at finde de sociale Love vil det være, at Komplekset af de forskelligartede Fænomener, der udgør den konkrete Forestilling om Samfundet i videste Betydning, er delt i de enkelte ensartede Rækker. Den organiske Teori indeholder imidlertid intet metodologisk rigtigt Princip for Udforskningen af de sociale Fænomener; den frembyder kun et Systematiseringsmiddel, ved hvis Hjælp Resultaterne af de forskellige for største Delen beskrivende Socialvidenskaber paa temmelig udvortes Maade ere bragte i System. Det kan tilfredsstillende en vis Enhedsbestræbelse i den menneskelige Aand, men kan ikke yde nogen egentlig Loverkendelse.

Cl. Wilkens.

Dr. Ernst Klien. Minimallohn und Arbeiterbeamtentum. Jena 1902. Gustav Fischer. (232 S.).

Den foreliggende Bog er et nyt Led i den lange Række tyske Skrifter, hvis Fortjeneste det er at yde gode, positive Bidrag til Løsningen eller Belysningen af det sociale Spørgsmaal. Forfatteren deler Bogen i tre Dele: en teoretisk, en praktisk og en speciel. Efter sine to Emner falder den dog naturligt i to, om end man gjerne indrømmer Forfatteren, at de to Emner er — om ikke just identiske — saa dog efter deres Væsen inderligt sammenhørende, saasom de begge drejer sig om Begrænsningen af Usikkerhedsmomentet i Arbejderens økonomiske Eksistens.

Forfatteren søger først at bestemme selve Begrebet Minimalløn og fremhæver dennes Forskel fra Middelalderens Arbejdsløn, der var en Maksimalløn, fastsat til Fordel for Arbejdsgiveren, medens Minimallønnen tilstræbes som et Værn for Arbejderen, en Beskyttelse mod, at denne synker ned til Eksistensminimet eller endnu dybere. — Ogsaa Forskellen mellem Minimallønnen og den glidende Lønskala fremhæves. Den sidstnævnte bliver dog til en Mini-

dog saa forskelligartede Processer som den økonomisk-materielle Udvikling eller Aarsagskæde, den aarsagsbestemte psykiske Vekselvirkning mellem Samfundets Medlemmer og den etisk-retlige Bygning af de ved Formaal betingede Normer og Regler. En Betingelse for at finde de sociale Love vil det være, at Komplekset af de forskelligartede Fænomener, der udgør den konkrete Forestilling om Samfundet i videste Betydning, er delt i de enkelte ensartede Rækker. Den organiske Teori indeholder imidlertid intet metodologisk rigtigt Princip for Udforskningen af de sociale Fænomener; den frembyder kun et Systematiseringsmiddel, ved hvis Hjælp Resultaterne af de forskellige for største Delen beskrivende Socialvidenskaber paa temmelig udvortes Maade ere bragte i System. Det kan tilfredsstillende en vis Enhedsbestræbelse i den menneskelige Aand, men kan ikke yde nogen egentlig Loverkendelse.

Cl. Wilkens.

Dr. Ernst Klien. Minimallohn und Arbeiterbeamtentum. Jena 1902. Gustav Fischer. (232 S.).

Den foreliggende Bog er et nyt Led i den lange Række tyske Skrifter, hvis Fortjeneste det er at yde gode, positive Bidrag til Løsningen eller Belysningen af det sociale Spørgsmaal. Forfatteren deler Bogen i tre Dele: en teoretisk, en praktisk og en speciel. Efter sine to Emner falder den dog naturligt i to, om end man gjerne indrømmer Forfatteren, at de to Emner er — om ikke just identiske — saa dog efter deres Væsen inderligt sammenhørende, saasom de begge drejer sig om Begrænsningen af Usikkerhedsmomentet i Arbejderens økonomiske Eksistens.

Forfatteren søger først at bestemme selve Begrebet Minimalløn og fremhæver dennes Forskel fra Middelalderens Arbejds løn, der var en Maksimal løn, fastsat til Fordel for Arbejdsgiveren, medens Minimal lønnen tilstræbes som et Værn for Arbejderen, en Beskyttelse mod, at denne synker ned til Eksistensminimet eller endnu dybere. — Ogsaa Forskellen mellem Minimal lønnen og den glidende Lønskala fremhæves. Den sidstnævnte bliver dog til en Mini-

malløn, naar der fastsættes en Undergrænse, ned under hvilken Lønnen ikke maa synke.

Interessant er Forfatterens Undersøgelse af Spørgsmaalet om Prislærens Anvendelse paa Lønteorien og hans Paavisning af, at Lønnen ikke længer anses som en Produktionsfaktor, men som en Indkomstfaktor, at den med andre Ord ikke bør fastsættes efter Hensynet til sit Væsen som Produktionsomkostning, men efter sin Karakter som Bærer af Arbejderens økonomiske Eksistens. Her gør Forfatteren saa tilmed gældende — hvad der jo ikke er ubekendt navnlig i den moderne Litteratur —, at en Forhøjelse af Lønnen ikke kan anses som en blot og bar Forhøjelse af Produktionsomkostningerne, eftersom Arbejds løn og Arbejdsydelse staar i en indbyrdes Forbindelse, saa at den sidste — i Tidens Løb i al Fald — stiger med og i Forhold til den første. Hvorvidt nu denne Paastand er rigtig, om den fastslaaede Forbindelse mellem Lønstigning og Arbejdsydelse altid, i alle Lande og under alle Forhold finder Sted, er dog et Spørgsmaal, der kan underkastes Tvivl. Her er dog ikke Stedet til at fordybe sig heri.

Paa Spørgsmaalet om, hvor højt eller hvor lavt Minimallønnen skal sættes, svarer Forfatteren, at den hverken skal sættes paa det Punkt, hvor tilfældige Udbuds- og Efterspørgselsforhold har sat den, eller paa det, til hvilket Fagforeningsbestræbelser i det givne Øjeblik har tvunget den op. Den skal for hvert givet Sted og for hvert enkelt Fag fastsættes efter de lokale historiske Forhold. »Die geschichtliche Basis der Lohnverhältnisse« er for Forfatteren den primære Faktor ved Minimallønnens Fastsættelse; alle andre Faktorer er højst sekundære.

Denne Opfattelse gaar som en rød Traad gennem Forfatterens Tilrettelægning og Belysning af det positive Erfaringsstof, der udgør Indholdet af den praktiske og den specielle Del af Bogen. Forfatteren betegner her Minimallønnen efter de Subjekter, der betaler den, henholdsvis som »der obrigkeitliche, der korporative und der singuläre Minimallohn« og indeler sit Stof derefter. Denne Inddeling, der vel ikke er begrundet i nogen indre Nødvendighed, har dog den Fordel, at den letter Overblikket. Man faar da ogsaa en særdeles klar og fyldig Oversigt over,

hvad der paa forskellige Steder er gjort henholdsvis af Stat og Kommune, af Fagforeninger og af større private Industridrivende, for at sikre Arbejderen en passende Minimalløn og dermed en ordentlig Eksistens. Man læser ikke mindst disse Afsnit med stort Udbytte.

Med Hensyn til den anden Del af Forfatterens Opgave: Paavisningen af et »Arbeiterbeamtentums« Opstaaen, skal det blot bemærkes, at Forf. her ved forstaar Dannelsen af en Stab af Arbejdere — navnlig i det offentlige Tjeneste —, der staar i et lignende Forhold til deres Arbejdsgivere, som Embedsmænd til Stat og Kommune, saaledes med Hensyn til varig Ansættelse, Forsikring mod Sygdom, Pensionering af Arbejderne selv, deres Enker og Børn o. s. fr. Ogsaa her fremdrages flere Eksempler, hentede navnlig fra tyske Kommuners Praksis. Med særlig Interesse læser man, hvad der i saa Henseende er gjort i Byerne Karlsruhe, Frankfurt a. M., Mannheim og Freiburg im Breisgau. For de sidste 3 Byers Vedkommende findes Løntarifer eller Lønklassetarifer aftrykte i et Tillæg til Bogen.

Alt i alt er den foreliggende Bog saaledes baade interessant og lærerig. Dens Værd forhøjes end mere ved, at Forfatteren er kemisk ren for alt, hvad der smager af Partifanatisme. Han ser sit Emne fra et rent etisk Synspunkt og behandler det herudfra, roligt og alvorligt, og i et klart og behersket Sprog. Hans Bog vil sikkert hævde sig en smuk Plads i Nutidens rige Sociallitteratur.

H. L. Bisgaard.

G. Tarde. *Psychologie économique*. I—II. Paris 1902. Félix Alcan. (383 + 449 S.).

Den Undersøgelse af Efterspørgslens Momenter — Attraa og Indkomstfordeling — som den subjektive Skole i Økonomien har indvarslet — forlener de psykologiske Problemer med dyb økonomisk Interesse. Man tvinges til at studere Lovene for vore Sjælstilstande, hvorledes Følelser og Forestillinger opstaar, brydes, kombineres, sejrer eller tilintetgøres. Forsaa vidt vil man ogsaa være Professor Tarde ved